

tiky na úrovni výkonné politiky nebude asi jednoduchá. Účinná koordinace a spolupráce oborových přístupů bude nepochybně vyžadovat mnoho času a značné pracovní nasazení. Velmi pozitivní je ale skutečnost, že předmluvy ke sborníku ze seminářů napsali právě zástupci vrcholné české politiky: ministr zemědělství Martin Jurečka, ministr životního prostředí Richard Brabec a předseda sboru poradců premiéra Vladimír Špidla. Jejich angažovanost v této záležitosti svědčí i o mimořádném zájmu a stává se zárukou, že závěry seminářů nezapadnou, ale dojdou praktického uplatnění v politickém rozhodování. Sborník recenzovali prof. Pavel Kovář z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a prof. Libor Grubhoffer, rektor Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Jak píše i v závěrečném sborníkovém příspěvku J. Fanta, krajina je veřejný pro-

stor, a tudíž věcí veřejného zájmu. Není majetkem jejich uživatelů. Jejich majetkem jsou pole, sady, vinice, lesy a produkty vzešlé z vlastního obhospodařování, nebo stavební pozemky, o jejichž zástavbě bylo rozhodnuto ve veřejném zájmu. Za správu a využívání krajiny jako veřejného prostoru (jeho využívání je nadřazeno zájmům soukromým) zodpovídá politické vedení země a útvary státní správy. Tyto orgány formulují zákony, postupy a pravidla pro nakládání s krajinou – podobně jako pro všechny ostatní oblasti veřejného zájmu. A tyto zákony a pravidla musejí být závazné pro uživatele a majitele pozemků stejně jako pro každého občana.

Jak se nakonec ukázalo ze vstřícných ohlasů na všechny semináře i sborník, po vědomí o projevech globálních změn narůstá a státní správa reaguje opatřeními, která jsou ovšem často neprovázaná. Důka-

zem toho je i čerstvě předkládaná novela zákona o ochraně zemědělského půdního fondu, kdy další výjimky z poplatků za zábor půdy ruší smysl zákonné ochrany půd. Pravidla hry zůstávají nepřehledná, což nahrává jejich obcházení. Míra mezi-rezortní spolupráce je sice stále nízká, ale organizováním podobných událostí se snad tyto bariéry podaří překonat.

Zpracováno z podkladů Josefa Fanty.

Na sborník a semináře přispělo Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí a Akademie věd České republiky. Vznik publikace byl umožněn projektem k dlouhodobému koncepčnímu rozvoji Botanického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i. (RVO 67985939).

Jan Plesník

ZAUJALO NÁS

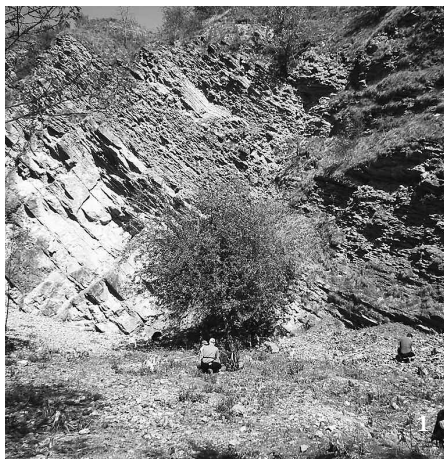
Vyplatí se obnovovat přírodu?

Působení člověka na přírodu významně zesílilo po 2. světové válce. Otázkou proto není, zda lidská činnost určité místo na Zemi ovlivňuje, ale do jaké míry. Program OSN pro životní prostředí (United Nations Environment Programme, UNEP) uvádí, že v důsledku necitlivých aktivit, špatného obhospodařování a nedostatku finančních prostředků na rozumnou péči jsme na naší planetě v různém rozsahu poškodili už skoro dvě třetiny souše.

Není divu, že v některých oblastech již nestačí cílenými zásahy prostředí pouze chránit nebo zlepšovat. Tehdy nezbyvá nic jiného než sáhnout po obnově přírody. Takový přístup se uplatňuje zejména u lokalit, kde bylo původní přírodní nebo přírodě blízké prostředí zcela zničeno přeměnou na úplně novou, umělou plochu a následně nešetrně využíváno. V krajních situacích jsou území toho typu zcela neobyvatelná lidmi.

V době, kdy máme peněz na péči o životní prostředí stále méně, se naskytá oprávněná otázka, nakolik se přeměna zničených ploch zpátky do přírodního nebo přírodě blízkého stavu vůbec vyplatí. Odpovědět se nedávno pokusil početný mezinárodní kolektiv, vedený Rudolfem de Grootem z nizozemské univerzity ve Wageningenu. Vědci nejdrívě shromáždili údaje o projektech a programech obnovy přírody uskutečněných po celém světě, a to v 9 základních typech prostředí. Nechyběly mezi nimi např. korálové útesy, pobřežní a vnitrozemské mokřady, tropické lesy a lesy mírného pásu.

Mezi 2 000 příklady rekultivace zničeného prostředí našli celkem 94 studií s údaji o investicích, jež si návrat přírody do poškozených míst vyžádaly. Na jejich základě stanovili nejvyšší náklady pro všechny základní typy prostředí a počítali pro ně i výdaje, které bude stát následná dvacetiletá péče o obnovenou přírodu.

1 Výzkum českých ekologů sledujících vývoj rostlinných a živočišných společenstev v lomech, kde již skončila těžba, potvrdil, že když ponecháme spontánnímu vývoji lokalitu, kde se těžil kámen, nejenže místa vhodně zapadnou do krajiny, ale díky specifickým podmínkám neživého prostředí je osídlí řada vzácných a chráněných organismů. Lom Mušlovka v přírodním parku Prokopské a Dalejské údolí na jihozápadním okraji Prahy byl po ukončení těžby zavezen materiálem z okolí, kde se rovněž těžil vápenec. Dnes je lom ceněn jako významná paleontologická lokalita. Foto J. Plesník

Druhý soubor údajů zahrnoval 225 případových studií, které obsahují vhodná data o službách poskytovaných nedotčenou přírodou. Výrazem ekosystémové služby neboli služby přírody označujeme nejružnější přínosy, které příroda dává lidem a které udržují existenci lidské civilizace na Zemi, jako je opylování, zachování po měru prvků v ovzduší či tvorba půdy. Ekonomové zabývající se životním prostředím

již vypracovali několik postupů, kterými se dá hodnota služeb poskytovaných určitou plochou vyjádřit finančně.

Výzkumníci vyšli ve svých úvahách z předpokladu, že obnovit původní člověkem nedotčený stav na zničené nebo poškozené lokalitě nelze. Rekultivované prostředí proto může lidem poskytnout služby pouze v hodnotě 75 % cen služeb, které by nám mohla předat nedotčená příroda. A ještě jeden fakt vzal de Groot se svými kolegy v úvahu. Domnívají se, že s rostoucím počtem lidí na Zemi se bude zvyšovat i poptávka po přírodních službách. Podle získaných údajů vědci připravili několik scénářů. Předpokládali, že projekty obnovy přírody mohou stát 100 % nebo 75 % nejvyšších nákladů zaznamenaných v každém z uvažovaných základních typů prostředí. K nim přiřadili přínosy stanovené jako 30, 60 nebo 75 % jejich hodnoty z obnovy přírody uváděné v literatuře pro daný typ prostředí. Nejlepší scénář tak zohledňoval situaci, kdy 75 % maximálních nákladů vede k 75 % průměrného přínosu.

Výsledky prokázaly, že dokonce i v případě nejhoršího scénáře, kdy autoři počítali se 100 % nákladů a jen se 30 % přínosů, vykazuje obnova 6 z 9 typů prostředí finanční zisk. Pouze obnova korálových útesů a mořského pobřeží se v takovém případě jeví jako ztrátová. Pokud budeme optimisticky a vyjdem z nejlepšího scénáře, potom obnova všech studovaných základních typů prostředí představuje výhodnou investici. Nejlépe je na tom obnova travinných porostů, kdy hodnota přínosů převyšuje finanční náklady 35x.

Na rozdíl od velmi rozšířené představy, že obnova přírody zůstává nákladnou záležitostí, analýza de Grootova týmu názorně dokládá, že ekonomická hodnota služeb poskytovaných obnoveným prostředím obvykle převládá nad náklady, a to často výrazně. Autoři rovněž připomínají, že jejich studie s velkou pravděpodobností podhodnocuje přínosy, protože ne vždy uvažujeme skutečně o všech službách, které potřebujeme k životu a obnovená příroda nám je zprostředkovává. [Conservation Biology 2013, 27: str. 1 286 – 1 293]